

Çalışmanın Mutluluğu ve Sıkıntısı

Yusuf ALPAYDIN*

Alain de Botton

Çalışmanın Mutluluğu ve Sıkıntısı

İstanbul, 2011 (4. baskı, Çev. S. Sertabibođlu), Sel Yayıncılık, 329 sayfa.

Gündelik hayata dair edebi-felsefi metinleriyle dünyada genelinde bilinirliğe ve okunurluğa sahip olan de Botton, bu kitabında dikkatini *çalışma hayatı* üzerine yöneltmiştir. Yazarın 2006 yılında yayımlanan kitabının ilk baskısı 2008 yılında sel yayıncılık tarafından iyi bir çeviri ile Türkiyeli okurlara sunulmuştur.

Çalışma, modern yaşamda bireyin en fazla süreyle meşgul olduğu uğraş hâline gelmiştir. Bu nedenle bireyin kimliğinin en önemli belirleyicisi olmuş durumdadır. Birini tanımaya çalışırken en sık sorduğumuz sorulardan biri de ne iş yaptığı olmaktadır. Kitapta küresel bir pazarda cereyan eden kapitalist üretimin ne hâle geldiğine dair ilginç kesitler sunulmakta ve modern çalışmanın anlamı sorgulanmaktadır. *Çalışmanın Mutluluğu ve Sıkıntı* başlığını taşıyan kitapta de Botton, çoğunlukla çalışmanın sıkıntılarına ve zorluklarına dair gözlemlerini paylaşmaktadır. Bununla birlikte çalışmaya yüklenen anlamlarla bu zorlukların nasıl mutluluğa çevrildiğini, çalışmanın nasıl sürdürülebilir bir eylem hâline geldiğini göstermeye çalışmaktadır.

On bölüm içeren kitabın her bir bölümünde bir meslek, meslek grubu veya sektöre dair yazarın gözlemleri yer almaktadır. Bu işlerin tamamının seçiminde yazar özel bir amaç gözetmemiştir. Yazar, bazı işler hakkında yazmayı kendi tercihiyle seçerken diğer bazıları hakkında yazmaya da aldığı davetler neticesinde karar vermiştir. De Botton, kimi bölümleri hazırlarken uzun ve zahmetli yolculuklar yaptığından bahsetmektedir. Ziyaret ve gözlemleri sırasında Ric-

* Dr. Yusuf ALPAYDIN İstanbul'da bir lisede psikolojik danışman olarak görev yapmaktadır. Eğitim politikaları, eğitim-istihdam ilişkileri, yükseköğretim planlaması, yetişkin eğitimi ve aile eğitimi konularında araştırma ve yayın çalışmaları yürütmektedir. İletişim: Mustafa Saffet Anadolu Lisesi, Kadıköy, İstanbul. Elektronik posta: yusufalp@gmail.com.

hard Baker isimli fotoğrafçı da kendisine eşlik ederek çok sayıda fotoğraf çekmiştir. Bu fotoğrafların yüzden fazlası kitapta kullanılmıştır. Kitapta gözlenerek raporlanan işler sırasıyla kargo gemisi gözleme, lojistik, bisküvi yapımı, kariyer danışmanlığı, roket bilimi, ressamlık, aktarım mühendisliği, muhasebecilik, girişimcilik ve havacılıktır.

Kitabın ilk bölümünde Londra'da limana gelen gemileri hobi olarak seyretmeye dalmış gemi gözleyiciler ele alınmaktadır. De Botton kitabını yazmaya da modern ekonominin ve çalışmanın hayret verici yanlarını hayranlıkla izlediklerini düşündüğü gemi gözleyicilerinden ilham alarak karar vermiştir. Gemi gözleyiciler için şunları söylüyor de Botton: "... gemi gözleyiciler hiç olmazsa, çağımızın en hayret verici yönlerine karşı layıkıyla canlı bir tepki veriyorlar. ... modern dünyanın giderek büyüyen kolektif aklının yanında kendi küçüklüklerini ve cehaletlerini hissetmekten zevk alıyorlar." (s. 30). Yazar, içindekiler dışında bu türden faaliyetlerin kimse tarafından bilinmemesinin nedeninin çalışma dünyasına yönelik hayranlığın dile getirilmesini tuhaf bulan ideolojik ön yargılar olduğunu iddia etmektedir. De Botton modern çalışma hayatından kesitlerle bir panorama oluşturmaya, bizi etrafımızda olup bitenlere dikkat kesilmeye ve hayret etmeye çağırmaktadır.

Çalışma olgusu kitabın her bölümünde yazarın kendi kişisel tecrübelerinden hareketle, farklı yönleriyle sorgulanmaktadır. Kitap için seçilen konuların eklektik yapısına karşın de Botton bazı meseleleri tekrarlayarak ele almaktadır. Özellikle yaptığımız iş ile varoluşumuz arasındaki ilişkiler, çalışmaya yüklenen anlamlar, uzmanlaşma ve yabancılaşmanın geldiği nokta kitabın farklı bölümlerindeki ortak temalardan bazılarıdır.

Kitapta geleneksel ve modern çalışma arasındaki ayrımlara sık sık değinilmektedir. Kitabın farklı kısımlarında Antik Çağ'da Aristo'nun, Orta Çağ'da Kilise'nin çalışmaya yüklediği olumsuz anlamlara karşın Protestan kültür ve Aydınlanma ile beraber çalışmanın nasıl mutluluk kaynağı ve hayatın anlamı hâline geldiği gösterilmektedir.

Marx'ın yabancılaşma kuramına sık göndermelerde bulunulan kitapta yabancılaşmanın getirdiği yetersizlik duygusunun nasıl tolere edildiği şöyle açıklan-

maktadır: “Bir gemi kaptanı geminin limana yanaşmasından sonraki aşamalar hakkında bir çırak düzeyinde bilgi sahibidir. Ancak modern çağda bu yetersizlik duygusundan, karaciğer enzimlerinin daha iyi çalışmasına adanmış profesörler ve Frank tarihinin geç Meroving dönemini çalışan yüzlerce tarihçinin varlığını bilerek uzaklaşırız.” (s. 23).

Kitapta ele alınan işlerin çoğunun gündelik hayatta gözleme şansına sahip olmadığı işler olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan yazarın bireylerin ürün ve hizmetlerin son alıcıları olduğu gerçeğinden hareketle bu ürün ve hizmetlerin arka planındaki karmaşık işlemler dizisini göstermeyi amaçladığı da ifade edilebilir.

Modern çalışma hayatı için yazılmış bir “ilahi” olan kitap, birçoğumuz için anlamsız görünen işlerin neden ve nasıl önemli hâle geldiğine dair çarpıcı örnekler vermektedir. De Botton meşhur bir muhasebe firmasının insan kaynakları bölümünün yürüttüğü çalışmalardan -okuyucunun bu çalışmaları küçümsemesine yol açacak bir üslupla- bahsettikten sonra bu çalışmaların nasıl gerekli hâle geldiğini tahlil etmektedir. Yazar, insanlık tarihinin önemli kısmında çalışanları enerjik kılmamanın, işleri hünere bir şekilde yerine getirmelerinin aracının kırbaç olduğunu belirterek modern dönemde de personel yönetimi ve müşteri ilişkilerinin doğmasının ve gelişmesinin arkasındaki saiklere değindikten sonra yeni çalışma biçimlerinin neden küçümsemeyeceğini şöyle izah etmektedir: “... ama bu, çağdaş büroanın, yani, aşırıya kaçan ve çok titiz müşterilerin isteklerini karşılayabilmesi çok sayıda çalışanın birbiriyle iyi ilişkiler kurabilmesine bağlı fikirler fabrikasının ve daha da genel olarak, kurum içi kavgalardan, bölümlerin birbirinden bilgi gizleme basitliğinden, eşitsiz maaş bordrolarına karşı zehirli kinler beslenmesinden, yöneticilerin yakalarında kepek görünmesinden ve çok önemli görüşmelerde ıslak bir el uzatılmasından ağır zarar göreceği bir varlığın -ve dolayısıyla, karaoke gecelerine ve kazananların nehir gezileriyle ve başkanla yönetim odasında öğle yemeğiyle ödüllendirildiği ‘Aydın Çalışanı’ tablolarına ustaca gömülmüş toplumsal merhemden bağışık olmayan bir varlığın- müthiş farklılığını yanlış anlamak olur.” (s. 249).

Oldukça popüler bir yazar olan de Botton’ın kitabı hakkında dünyaca ünlü gazete ve dergilerin çoğunda tanıtım yazıları ve röportajlar yer almıştır. Bununla

birlikte yurt dışında yayımlanan çok sayıda akademik alan dergisinde de (belirli bir disiplinle ilgili yazıları yayımlayan dergiler) kitapla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Hukuk alanındaki bir dergide de Botton'un çalışmasından hareketle iş hukukuna dair çıkarımlarda bulunan bir değerlendirme yazısı yer almaktadır. Bu çıkarımlardan biri, "phantom rights" (hukuk literatüründe çalışanların kendi beceri ve performanslarının üzerindeki işleri hak ettiklerini düşünmeleri anlamında kullanılan bir kavram) olgusu hakkındadır. İş uyuşmazlıklarında çalışanların bu türden talepleri genellikle bencillik, düşüncesizlik ve itaatsizlik olarak kodlanmaktadır. Yazar, de Botton'un çalışmasından hareketle bu olgunun çalışanların "anamlı bir iş" arayışında olmalarının bir sonucu olduğunun anlaşılmasını önermektedir (Jones, 2011, s. 152).

Örgütsel çalışmalar alanındaki bir dergide ise de Botton'un çalışması örgüt kuramı ve araştırma metodolojisi bakımından incelenmektedir. Yazar, de Botton'un kitabını toplumsalın nasıl inşa edildiği konusunda Bruno Latour'dan, pazar ekonomisinin birbirini tanımayan insanları nasıl bir araya getirdiğini anlatan David Harvey'den, birinin yaşam alanını sorgulamanın zorluğunu dile getiren Pierre Bourdieu'dan ne kadar istifade ettiğini ifade etmediği için eleştirmektedir. Benzer şekilde yazar, kitapta Karl E. Weick, Richard Sennett ve Peter Frost'un çalışmalarına da atıfta bulunulması gerektiğini düşünmektedir. Bununla birlikte kitabın başarısının bir kısmının de Botton'un mesajlarındaki belirsizlikler olduğunu ifade etmektedir. Zira bu belirsizlikler sayesinde okuyucular kitapta ne bulmak isterse onu bulabilmektedir (Corvellec, 2010, s. 120-121).

Kaynakça

Jeffrey D. J. (2011). [Review of the book *The pleasures and sorrows of work* by A. de Botton]. *Law, Culture and the Humanities*, 7(1), 151-154.

Corvellec, H. (2010). [Review of the book *The pleasures and sorrows of work* by A. de Botton]. *Organization Studies*, 31(1), 118-122.